

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28.02.2017, sp. zn. 29 Cdo 571/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.571.2015.1

Číslo: 98/2018

Právní věta: Soud je povinen zabývat se před vydáním usnesení o umoření listiny nejen včasnými přihláškami a námitkami, nýbrž musí vzít v úvahu i přihlášky a námitky podané sice až po uplynutí lhůt uvedených v § 185m odst. 2 a 3 o. s. ř., došlé však soudu dříve než o návrhu na umoření rozhodl.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 28.02.2017

Spisová značka: 29 Cdo 571/2015

Číslo rozhodnutí: 98

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Řízení o umoření listin, Směnky

Předpisy: § 185m o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

§ 185q o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

§ 185r o. s. ř. ve znění do 31.12.2013

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání navrhovatele zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 18 Co 46/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Dne 25. 9. 2013 podal navrhovatel u Městského soudu v Brně návrh na umoření dvou směnek vlastních, vystavených M. Ch. na řad navrhovatele, a to směnky s datem vystavení 7. 7. 1999, znějící na směnečný peníz 200 000 Kč, splatné 15. 8. 1999 a směnky s datem vystavení 9. 7. 1999, znějící na směnečný peníz 72 000 Kč, splatné 26. 7. 1999 (dále též jen „sporné směnky“). V návrhu (mimo jiné) uvedl, že v řízení vedeném u Krajského soudu v Ostravě pod sp. zn. 17 Cm 53/2002 se domáhá po M. Ch. zaplacení sporných směnek, jejich prvopisy však nemůže soudu předložit, neboť je ani „po usilovném a pečlivém hledání nemá k dispozici, tedy lze usuzovat, že směnky jsou ztraceny“. Směnky přitom navrhovatel ani „vědomě nepostoupil třetí osobě nebo osobám“.

2. Městský soud v Brně usnesením ze dne 15. 10. 2013, č. j. 60 U 2/2013-17, odkazuje na ustanovení § 185i, § 185j, § 185m a § 185o zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), vyzval toho, kdo má sporné směnky u sebe, aby se ve lhůtě dvou měsíců od vydání tohoto usnesení

přihlásil u soudu a podle možností směnky předložil nebo aby podal proti návrhu na umoření směnek námitky. Současně zakázal, aby podle umořovaných směnek bylo placeno a upozornil navrhovatele, že nepodá-li další návrh na umoření sporných směnek nejpozději do jednoho měsíce po uplynutí lhůty stanovené k podání přihlášek nebo námitek, soud řízení zastaví. Usnesení bylo M. Ch. doručeno (do vlastních rukou) dne 23. 10. 2013.

3. K dalšímu návrhu navrhovatele usnesením ze dne 7. 1. 2014, č. j. 60 U 2/2013-24, Městský soud v Brně (vzhledem k tomu, že nebyly podány žádné přihlášky ani námitky) prohlásil podle ustanovení § 185r odst. 1 o. s. ř. sporné směnky za umořené.

4. Krajský soud v Brně usnesením ze dne 13. 8. 2014, č. j. 18 Co 46/2014-31, k odvolání M. Ch. usnesení soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

5. Odvolací soud sice shledal postup soudu prvního stupně předcházející vydání usnesení o umoření sporných směnek správným (odpovídajícím ustanovení § 185i a násl. o. s. ř.), přihlédl však k tomu, že výstavce směnek uplatnil v podaném odvolání námitky, jimiž zpochybnil správnost údajů tvrzených navrhovatelem (o tom, že sporné směnky nebyly převedeny na třetí osobu a že došlo k jejich ztrátě). Přestože námitky proti umoření sporných listin, pokračoval odvolací soud, byly vzneseny až po uplynutí dvouměsíční lhůty stanovené v ediktu, soud musí i takto uplatněné skutečnosti vzít při rozhodování o umoření v úvahu. Z ustanovení § 185q o. s. ř. totiž jednak žádné omezení – co do možnosti zabývat se v řízení o umoření rovněž námitkami uplatněnými až po uplynutí uvedené lhůty – neplyne, jednak se zřetelem k zásadním účinkům usnesení o umoření na práva majitele listiny je zde „zcela eminentní zájem, aby rozhodnutí o umoření co nejvíce odpovídalo objektivní skutečnosti“.

6. Protože námitkami, jimiž výstavce směnky zpochybňuje jak právní zájem navrhovatele na umoření sporných směnek, tak i skutečnost, že tyto listiny byly ztraceny, je nezbytné se „za účelem zjištění skutkového stavu věci“ zabývat, přičemž k (nově) namítaným skutečnostem dosud nebylo provedeno žádné dokazování (§ 213 odst. 4 o. s. ř.), odvolací soud (aniž by nařizoval jednání) usnesení soudu prvního stupně podle ustanovení § 219a odst. 2 o. s. ř. zrušil a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal navrhovatel dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 o. s. ř., maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a dále otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Konkrétně dovolatel odvolacímu soudu vytýká, že v rozporu se závěry, jež Nejvyšší soud formuloval v usnesení ze dne 30. 10. 2007, sp. zn. [21 Cdo 2748/2006](#) (jde o rozhodnutí uveřejněné pod č. 48/2008 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 48/2008“), rozhodl (s odkazem na ustanovení § 219a odst. 2 o. s. ř.) o odvolání proti usnesení soudu prvního stupně bez nařízení jednání. Navrhovateli navíc nebylo odvolání (obsahující námitky výstavce směnek) ani doručeno, neměl tedy vůbec povědomost o jeho obsahu a nemohl se k vzneseným námitkám vyjádřit.

9. Odvolací soud dále podle dovolatele nesprávně vyložil ustanovení § 185q o. s. ř., když dovodil, že soud musí vzít v úvahu i námitky došlé po uplynutí dvouměsíční lhůty určené v ediktu, tedy i námitky uplatněné až ve včas podaném odvolání proti usnesení soudu o umoření sporných směnek. Odvolacím soudem zastávaný názor by podle dovolatele ve svých důsledcích vedl k tomu, že vydání

ediktu s určením lhůty k předložení umořované listiny nebo vznesení námitek by ztratilo jakýkoliv význam.

III. Přípustnost dovolání

10. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z bodu 2., části první, článku II zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

11. Dovolání navrhovatele proti usnesení odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (dovoláním otevřené) otázky procesního práva (zda se soud při rozhodování o umoření směnky musí zabývat opožděně vznesenými námitkami), jež v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla zodpovězena.

IV. Důvodnost dovolání

12. Podle ustanovení § 185m o. s. ř. zjistí-li soud, že listina, jejíž umoření bylo navrženo, nebyla vystavena nebo že není ztracena ani zničena, návrh zamítne (odstavec 1). Jinak soud vydá rozhodnutí obsahující výzvu, aby se ten, kdo má listinu, přihlásil do jednoho roku od vydání usnesení u soudu, který usnesení vydal, a podle možností předložil listinu nebo aby podal proti návrhu námitky. Toto usnesení se vyvěsí na úřední desce soudu (odstavec 2). Je-li umořována směnka nebo šek, stanoví soud v usnesení podle odstavce 2 lhůtu dvou měsíců a současně zakáže, aby podle umořovaných listin bylo placeno (odstavec 3). Lhůta podle odstavce 3 se počítá, není-li umořovaná listina ještě splatná, od prvního dne její splatnosti. Jestliže je umořovaná listina již splatná, počítá se tato lhůta ode dne vyvěšení usnesení.

13. Podle ustanovení § 185q o. s. ř. soud přezkoumá přihlášku toho, kdo má listinu, a zjistí jeho námitky. Zjistí-li, že listina není ztracena nebo zničena, návrh zamítne.

14. Ustanovení § 185r o. s. ř. pak určuje, že uplynula-li lhůta podle § 185m odst. 2 nebo 3 a nedojde-li k zamítnutí návrhu, prohlásí soud k dalšímu návrhu listinu za umořenou (odstavec 1). Není-li další návrh podle odstavce 1 podán do jednoho měsíce od uplynutí lhůty uvedené v § 185m odst. 2 nebo 3, soud řízení zastaví. Na tento následek je nutno navrhovatele upozornit v usnesení podle § 185m odst. 2 nebo 3 (odstavec 2).

15. Nejvyšší soud již v R 48/2008 vysvětlil, že v usnesení obsahujícím výzvu podle § 185m odst. 2 o. s. ř. (v tzv. ediktu) se rozlišují přihláška k umoření navržené listiny a námitky proti návrhu na umoření listiny. Přihlášku může podat jen ten, kdo má listinu u sebe (ve své držbě) nebo kdo to alespoň tvrdí (a kdo listinu předložil soudu nebo je alespoň připraven tak na výzvu soudu učinit). Každý, kdo nemá listinu ve svém držení, může podat námitky, jestliže popírá správnost údajů navrhovatele o ztrátě nebo zničení listiny nebo jestliže tvrdí, že jsou tu jiné (další) okolnosti, které brání tomu, aby listina byla soudem prohlášena za umořenou.

16. K tomu Nejvyšší soud (tamtéž) dodal, že došlo-li k přihlášce, soud po jejím přezkoumání návrh zamítne, neboť „objevení se“ listiny samozřejmě brání tomu, aby bylo rozhodnuto o jejím umoření, které by ji zbavilo právních účinků (srov. § 185s o. s. ř. o účincích usnesení o umoření listiny). V případě, že byly podány pouze námitky (aniž by listina byla nebo mohla být soudu předložena), soud provede dokazování o tvrzeních v námitkách obsažených; zjistí-li z těchto důkazů, že listina nebyla ztracena ani zničena, návrh na její umoření zamítne. Návrh na umoření listiny soud zamítne podle ustanovení § 185q věty druhé o. s. ř. nejen tehdy, byla-li listina řádně (důvodně) přihlášena, ale i v

případě, že bylo na základě uplatněných námitek dokazováním zjištěno, že se k umoření navržená listina ve skutečnosti neztratila a ani nebyla zničena (srov. shodně též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. [21 Cdo 819/2014](#)).

17. V poměrech dané věci z obsahu spisu plyne, že listiny navržené k umoření (dosud) nikdo v řízení nepřihlásil, výstavce směnek však vznesl proti umoření listin námitky; učinil tak (až) v odvolání, které podal proti usnesení, jímž soud prvního stupně prohlásil sporné směnky za umořené.

18. Z výše citovaného ustanovení § 185m o. s. ř. se podává, že soud – je-li listinou navrženou k umoření směnka (popř. šek) – v ediktu (usnesení) stanoví k podání přihlášky umořované listiny nebo námitek proti umoření lhůtu dvou měsíců, běžící ode dne splatnosti směnky (šeku), popř. jestliže již splatnost nastala, ode dne vyvěšení ediktu (usnesení) na úřední desce soudu (§ 185m odst. 3 a 4 o. s. ř.). Teprve po uplynutí této lhůty může soud (nebyly-li žádné přihlášky či námitky podány, nebo je soud neshledal důvodnými) vydat na základě dalšího návrhu navrhovatele (učiněného podle § 185r odst. 2 o. s. ř. nejpozději do jednoho měsíce od uplynutí lhůty uvedené v § 185m odst. 2 nebo 3 o. s. ř.) usnesení, kterým prohlásí listinu za umořovanou (§ 185r odst. 1 o. s. ř.). Právě ve vymezení časového rámce, v němž lze (po vydání ediktu) podat další návrh na umoření a následně rozhodnout o umoření listiny, přitom spočívá smysl a význam lhůty stanovené v ediktu (usnesení) vydaném podle § 185m odst. 2 o. s. ř.

19. Jiné účinky zákon s (marným) uplynutím uvedené lhůty nespojuje (srov. v daných souvislostech zejména znění ustanovení § 185m, § 185q a § 185r o. s. ř.), přičemž tak nečiní, oproti mínění dovolatele, ani v případě opožděně podaných přihlášek k umoření navržené listiny nebo opožděně uplatněných námitek zpochybňujících správnost navrhovatelova tvrzení o ztrátě či zničení umořované listiny. Přijetí opačného závěru – podle něhož soud nesmí (přestože o navrhovaném umoření dosud nerozhodl) přihlížet ke skutečnostem či důkazům (uplatněným po uplynutí lhůty určené k podání přihlášek či námitek), jejichž prostřednictvím má být objasněno, zda umořovaná listina byla vskutku ztracena či zničena – by ve svých důsledcích vedlo k popření účelu sledovanému umořovacím řízením, jímž je vydání usnesení, kterým dojde k nahrazení (skutečně) ztracených či zničených listin potřebných k uplatnění práva (k tomu srov. zejména úpravu obsaženou v ustanovení § 185i a § 185s o. s. ř. a účinky, jež zákon přiznává vydanému usnesení o prohlášení listiny za umořovanou).

20. Lze proto uzavřít, že soud je povinen zabývat se před vydáním usnesení o umoření nejen včasnými přihláškami a námitkami, nýbrž musí vzít v úvahu i přihlášky a námitky podané sice až po uplynutí lhůt uvedených v § 185m odst. 2 a 3 o. s. ř., došlé však soudu dříve než o návrhu na umoření rozhodl. Jestliže na jejich základě budou soudem zjištěny skutečnosti odůvodňující závěr, že umořovaná listina nebyla ve skutečnosti ztracena nebo zničena, není žádného (zákonného, natož rozumného) důvodu, pro který by měla být taková listina i přesto prohlášena za umořovanou (srov. shodně v odborné literatuře též dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1391, nebo Kovařík, Z. Směnka a šek v České republice. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 471-472). Jinak řečeno, i pro rozhodnutí o návrhu na umoření (ať již bude soudem podle § 185q o. s. ř. návrh na umoření zamítnut nebo podle § 185r odst. 1 o. s. ř. listina prohlášena za umořovanou) je vždy určující skutkový stav v době vydání takového rozhodnutí (viz § 154 odst. 1 a § 167 odst. 2 o. s. ř.).

21. Přesto závěr odvolacího soudu, podle kterého je třeba rozhodnout v projednávané věci o námitkách, jež proti umoření sporných směnek vznáší M. Ch., neobstojí.

22. Z obsahu spisu je totiž zřejmé, že M. Ch. – ač byl jako směnečný dlužník od počátku řízení jeho účastníkem (k tomu srov. ustanovení § 94 odst. 2 a § 185k o. s. ř.) – uplatnil námitky proti umoření sporných směnek až po vydání usnesení soudu prvního stupně, kterým byly směnky prohlášeny za

umořené (učinil tak až v odvolání proti tomuto rozhodnutí). Řízení o umoření listin upravené v ustanovení § 185i a násl. o. s. ř. přitom není – jak se podává z ustanovení § 205a odst. 2 o. s. ř. a v něm obsaženého odkazu na § 120 odst. 2 o. s. ř. – vyloučeno z režimu neúplné apelace (viz § 205a odst. 1 a § 211a o. s. ř., v právní teorii pak srov. shodně např. Winterová, A.: Koncentrace civilního soudního řízení. Bulletin advokacie číslo 4, ročník 2001, s. 8 a násl.).

23. Pro danou věc z výše řečeného plyne, že skutečnosti nebo důkazy, které nebyly výstavcem směnky uplatněny před soudem prvního stupně (skutečnosti obsažené v podaných námítkách), mohly být způsobilým odvolacím důvodem jen v případech uvedených v ustanovení § 205a odst. 1 o. s. ř. (o takovou situaci přitom zjevně nejde); ke skutečnostem nebo důkazům, které byly v odvolacím řízení uplatněny v rozporu s tímto ustanovením, pak již nemohl odvolací soud při zjišťování skutkového stavu přihlížet (k tomu srov. v judikatuře např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2004, sp. zn. [21 Cdo 1681/2004](#), v odborné literatuře pak např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, s. 1638 a násl.).

24. Řízení před odvolacím soudem je nadto postiženo (dovolatel vytyčkanou) zmatečností vadou uvedenou v § 229 odst. 3 o. s. ř., ke které Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

25. O zmatečností vadu ve smyslu § 229 odst. 3 o. s. ř. jde totiž i tehdy, jestliže odvolací soud projedná odvolání proti usnesení soudu prvního stupně „ve věci samé“ a rozhodne o něm bez nařízení odvolacího jednání, aniž jde o postup dovolený úpravou obsaženou v ustanovení § 214 odst. 2 a 3 o. s. ř. (srov. shodně důvody R 48/2008).

26. Ze spisu je přitom patrné, že v projednávané věci rozhodl odvolací soud napadeným usnesením o odvolání M. Ch. bez nařízení jednání, ačkoli předmětem odvolacího řízení bylo rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, o odvolání nebylo rozhodnuto některým ze způsobů uvedených v ustanovení § 214 odst. 2 písm. a), b) nebo d) o. s. ř. a účastníci se podle obsahu spisu práva účasti na projednání věci nevzdali a ani s rozhodnutím věci bez nařízení jednání nevyslovili souhlas. Uvedeným nesprávným postupem proto odvolací soud odňal účastníkům řízení možnost jednat před soudem.

27. Nejvyšší soud proto, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).